

2026.05.22-25.

Szepességi tanulmányút ErdLeMKE

Pénteken Csütörtökhelyen, vasárnap Szepesszombaton...

2026.05.22.

Zsigmond és II. Ulászló lengyel király képviselői 1412. november 8-án egyezséget kötöttek, melynek értelmében a magyar uralkodó 37 000 cseh garasért a 24 településből álló szepesi szász városi közösségből (Universitas Saxonum Terrae Scepus) 13 szepesi várost zálogba adott Ulászlónak: Béla, Leibic, Ménhárd, Szepesszombat, Poprád, Sztrázsa, Szepesolaszi, Igló, Ruzskin, Felka, Szepesváralja, Mateóc és Durand. Ezek mellett Lubló, Gnézda és Podolin is lengyel zálogba került, amik már nem a szepesi szász városok provinciájához, hanem Szepes vármegyéhez tartoztak. Utunk apropóját eme 15. századi üzletének a történelmi háttere adta, s így célba vettük a Poprád és Hernád folyók között.

Az egyesület idei külföldre vezető tanulmányútján 39 fő vett részt, amit kiegészített a gépjármű vezető személye. Nem csak egyesületi tagok vettek rész, hanem külsősök is, és voltak frissen belépő tagjaink is. A kirándulás megszervezésében orszlánrészt vállalt Bazsóné Megyes Klára és Sebestyén Majchroska Ewa. Szokásos módon, Ewa már az első felszállók előtt kitette az ülésrendet a buszban, hogy a különböző helyeken felszállóknak legyen helyük. Érdről 6 órakor indult a busz, közben villámgyors megállók voltak a további útitársak felvételére. Első rövidebb pihenőnk a mogyoródi benzinkúton volt. Ezt követően a buszon Klári megkezdte az ismertetőt és az utazás mindenki számára már ismert szabályait, de ismételni sosem árt. 9 órakor haladtunk el Salgótarján mellett, láttuk a 729 méter magas Cserhátat, útközben láttuk a buszból Salgó várát, ahogy áthaladtunk a Karancs-vidéken és átléptük a magyar-szlovák határt Somoskőújfalunál 9 óra 13 perckor és Losonc irányába haladtunk tovább. Kláritól további fontos információk hangzottak el a Felvidékről: az elnevezéséről, melyről Czenthe Miklós május 13-ai előadásában is hallhattunk, illetve Kláritól kelet-közép európai terület nemzetiségeiről, földrajzáról, népességéről és történelmi háttéréről hallhattunk, melyek mind formálták és formálják az itt élők mindennapjait. Fél tizenegykor tartottunk egy kötelező háromnegyed órás pihenőt, melyet kihasználtunk a lábaink kinyújtóztatására és egy

kis uzsonnára. Innen tovább haladva Lajos megalapozta ismereteinket a Felvidékről, kitérve a nemzetfogalomra, hisz ez a térség szempontjából igazán fontos megjegyezni, hogy a vallási hovatartozás felülmúlta a nemzetiségit. Történelmi tanulmányainkból mindenkinek ismerős volt a török hódoltság időszaka, mely erre a területre nem ért el, mert ezen a vidéken a Magyar Királyság volt Habsburg kézen. Ezekkel az alapokkal már egyértelmű, hogy az itt található települések között a gazdag városok ragaszkodtak később is a kiváltságaikhoz, így alakult, hogy Mária Terézia uralkodása idején is önálló volt Igló központtal. Miután a lengyel nép hányattatásaival a lengyel nyelvnek a sora is igen hányattatottan alakult. A határváltozások szinte folyamatosak voltak és a lengyel történelemnek ez a „határtalanság” a szerves részeként is értelmezhető. A népességet a hegyi lengyelek adták (gorálok), és a lengyel nyelv egyik fő dialektusa a sziléziai, tehát nem csak történelmi és kulturális szempontból, de nyelvészetileg is jelentős területről beszélünk a Szepességéről.

Mindeközben az Északnyugati-Kárpátokban az Alacsony-Tátra hegyvonulatai között haladtunk át, ami megalapozta a hangulatot, ami **Igló**ig vezetett. Egy bányavárosról beszélünk, ahol cseh és német a telepített őslakosság, és az 1412-1772-ig Jagelló Ulászlónak elzálogosított városok közé tartozik. A városban található Szlovákia legmagasabb toronytemploma. 13:40-re értünk a főtérre, mely a leghosszabb orsó alakú tér Európában. Itt várakozásunk ideje alatt egy ballagó osztállyal is találkoztunk, akik a tablójukat körbehordozva kéregettek az utcán haladótól, vagyis főként tőlünk. A Szűz Mária mennybemenetele plébániatemplomban vezetést is kaptunk. A gótikus templomban 16. századi keresztek és 14. századi kincsek is találhatóak, ezeket a sekrestyében tekintettük meg: szobrocskák, bútor és azt is megtudtuk, hogy eredetileg a mai sekrestye volt az egész templom. A kálvária jelenleg a sarokban foglal helyet, azonban ez valaha a tabernákulumra volt helyezve. Ez Lőcsei Pál mester céhének munkáját dicsérik. Az a bejárat, amelyen mi is bementünk, az 19. századi, a legrégebbi a jelenlegitől jobbra található. A bronz keresztelőmedence a kálváriával egyidős munka, azonban ennek alkotója Konrad mester. A templom főoltára nem eredeti, hanem neogótikus alkotás, de szerencsére átvészelte a történelem viharait az eredeti oltár is, ezt az utóbbtól balra csodálhattuk meg. Ezt követően a bátrak és nem tériszonyosak felmerészkedtek a toronyba, ahova 155 lépcsőfok vezetett fel a 85 méteres magasságba. A toronyban 5 harang 10 tonna súlyú, a kilátó eredeti barokk stílusú építmény, de a lépcsőkön haladva látni lehet a hozzáépítést, és a vas erősítő szerkezetet ami már neogótikus, mert az 1848-49-es szabadságharc idején a magyar csapatok fölégették a templomot. Felfelé menet láthattuk a harang szívét, ami a haragokat és órát mozgató szerkezet. Érzékeny műszer, így óvatosan kellett mennünk az amúgy is meredek lépcsőkön. A harangoknak van neve is: Konkordia, Urbán, Péter, Meridián és a gyászharang, ezek balról jobbra szívverés szerűen vernek. 65 méter magasan található a balkon, ahonnan a kilátás lenyűgöző, látni a Magas Tátra csúcsait és ellátni az ezer éves határig. Kedves idegenvezetőnk azt is elmesélte, hogy a templomot védő katonák a pajzsot a bal kezükben tartották és jobb kézzel szorították vissza az ellenséges harcosokat a szűk csigalépcsőkön.

A csodálatos élmény után **Csütörtökhelyre** vitt a programunk, ahol 15:28-kor szálltunk le a buszról és a Szent László templom és a Szapoéyai-kápolnát tekintettük meg. Itt nem volt idegen vezetés, hanem Ewa átadta nekem a brosúra felolvasását, hogy megismerhessük ezt a klasszikusan gótikus épületet. A legkorábbi információk szerint már 1215-ben létezett egy Szent Lászlónak szentelt templom Csütörtökhelyen, melyet a tatárok romboltak le. Az épületet a 15. században gótikus stílusban bővítették, majd a berendezések a 17. században kerültek

ide, már korai barokk stílusban, egyetlen eredeti gótikus eleme a piéta. A kertjéből csodálatos látvány nyílik a Magas Tátrára is, ami kiváló fényképek készítésére.

Ezen a napon már csak elfoglaltuk a szállásunkat **Ménhárdon** a Maria Panzióban egy kis cipszer városkában, és este egy közösségépítő beszélgetős, éneklős estét tartottunk.

2026.05.23.

Reggeli után kilenckor indultunk a Ménhárdról. A buszon reggel programismertetőt tartott Klári, ahogyan azt egy kiváló szervezőhöz illik. **Nagyőrön** álltunk meg, ami ma már **Szepesbéla** része. A kertben Czobel Margit sírjánál koszorúztunk, majd a kastélyban kivételes tárlatvezetést kaptunk, mivel aznap egy múzeumi programsorozat keretében rengeteg csoportot vártak. A vár történetéről és az itt látható Mednyánszky kiállítástól is rengeteg információval lettünk gazdagabbak. A gótikus kastély történetét a nemesi családból származó Horváth-Stansith családnál kezdtük megismerni, akik a szigetvári hősiességükért kapták meg Nagyőrt. Ők alapították a könyvtárat és 127 éven át tartottak fenn iskolát is a nemes fiúknak. Tőlük hét nemzedék élt itt, akik után női ágon a Szirmay családé lett, akik elkezdték a parkot építtetni. Később Mednyánszky Eduárd, Szirmay Marianna férje lett az új tulajdonos. Ekkor a család Beckón élt. Eduárd halála után lánya Margit és férje Czobel Imre örökölték. A kastélyban Czobel Margit élt utoljára 1972-ig, akinek köszönhető, hogy megmaradt a rengeteg eredeti bútor és festmény. A szocializmus ideje alatt három szobát használhatott, s mellette hat családot szállásoltak el. Margit művelt nő volt, aki öt nyelven beszélt és úgy mentette meg nagybátyja képeit, hogy befalazta azokat. Érdekesség, hogy vegetáriánus életmódot folytatott és rendszeresen lovagolt és síelt, de áldozott (a ma már ismertén káros) élvezeteknek is mint a borozás és a dohányzás. Önarcépei között több is van a bárónőnek, ahol dohányzik. A könyvtárba nem engedett be senkit, így számunkra is látható volt a gazdag könyvtár gyűjteménye, köztük az 1518-as kiadású természettudományi könyvsorozat. Mednyánszky László (Margit nagybátyja) híres festő volt, és rengeteg tájképet festett a környéken, így nekünk is felismerhető volt egy-két helyszín. László Budapest mellett Párizsban és Bécsben tanult festészetet. Körübelül 4-6 ezer kisebb képet festett, mi 132-t láttunk itt kiállítva. Rengeteg hétköznapi és nemes arcképét festette meg. Az egyszerű emberekhez szeretett elvegyülve járni, hajléktalannak öltözve, hogy jól érezze magát köztük. A gondos tárlatvezetést követően szabadprogram keretében tehattünk egy sétát a kastély angolparkjában a Poprád folyó ölelésében, vagy éppen fotózkodhattunk a reneszánsz harangtoronynál.

Innen **Ólublóba** mentünk tovább, ahol a vár és skanzen volt a célunk. A csodálatos középkori hangulatú vár már az odafelé vezető úton, a serpentineken, kezdi felvezetni a légkört, melyet a várban hallható középkori zene igazán jól kiegészít és a múltba repít. A csoport tagjai fittségük tekintetében dönthettek arról, hogy a skanzent vagy a várat nézik meg. Vezetést nem kaptunk, de igyekeztem a helyi idegen vezetőt pótolni és korábban felkészültem ugyan a vár történetéből, de nagyrészt a várban kapott magyar nyelvű vezetőt olvastam fel azoknak, akik velem tartottak és végig követték a tizenhét helyszínt. Lubló 13. századi vára 1412-ben szintén elzálogosításra került és a szepesi sztaroszták székhelyévé vált. Miután visszakerült a Magyar Királysághoz a vár már nem látott el védelmi funkciókat és romlásnak indult. 1825-ben Raisz György vásárolta meg, majd a városé lett s 1945-től állami tulajdon, és 1966 óta vármúzeum. A bejáratnál egy barokk magasbástya fogad bennünket, melyet kiegészít egy reneszánsz kaputorony és bástya, ahol e vár történelmének kiállítása látható a tulajdonosokkal és okiratokkal. Megcsodáltuk a barokk palotarészt, a nyugati reneszánsz bástyát a

kazamatákkal, majd a késő gótikus kapun keresztül eljutottunk a Raisz család tárlatához és a barokk képolnához. A vár gótikus palotarészét is megcsodálhattuk és azt a börtönrészt is megnézhattuk, ahol Benyovszky Móric raboskodott. Aki szeretett volna virtuális páncélba is öltözhett az egyik kiállításon. Ezen kívül sörfőzdét, pékséget és lőszerraktárat is láttunk ebben a részben. Innen kijövet a kertben láthattuk a várkutát, majd a kápolna alatti helyiségben a lengyel koronázási ékszerek másolatait tekinthettük meg. Végül pedig az ún. magas toronyban a Zamoyski-családot bemutató tárlattal vettünk búcsút a vártól. Aki úgy gondolta a vár szintén középkorias hangulatú büféjében egy frissítővel jutalmazta meg magát.

Podolinban egy nagyon rövid megállót tettünk, ugyanis Krúdy Gyuláról emlékeztünk meg egy verssel. Az író életének fontosabb pillanatairól Bencsik Ildikó adott információt a buszon.

Késmárkról ismét Klári mesélt, hogy egy alaptudással érkezzünk. A városban a katolikus és az evangélikus templomot jöttünk megtekinteni és még külön programunk is lett, hiszen egy esküvőbe botlottunk a helyszínen. Illedelmesen megvártuk a nagy esemény végét, majd megtekintettük a Szent Kereszt felmagasztalása templomot, mely csillag és bordás keresztboltozattal is rendelkezik az egyszerű boltozat mellett, melyek iskola példái az át- és hozzáépítéseknek. Az itt látható kereszt szintén Lócsei Pál mester munkája.

A főtéren sétálva rögtönzött megemlékezést tartottunk Dr. Genersich Antal emléktáblájánál. Itt még aki szeretett volna elsétált a Thököly várhoz, ahova bemenni már ugyan nem lehetett, de az előkertben található kávézó és büfében kellemesen el lehetett tölteni az időt, vagy éppen a főtér egyik fagyizójában is.

Vacsoránál svíčková várt bennünket, mely engem annyira nem vett le a lábomról, így ott is hagytam. A gond azonban nem az eredeti recept számlájára írandó, hanem az itteni elkészítési módra, mivel szerintem ehetetlenül édes volt, de nyilván nem egyezik az ízlésünk.

2026.05.24.

Scheirich László Tátra-kutató és csillagással **Szepesszombaton** a Szent György templomnál találkoztunk, aki a Hazajárók műsorában is szerepelt. A város a szombati vásárokról kapta a nevét, ma már **Poprád**hoz tartozik. A településre IV. Béla bányászokat hívott, akik Szent György tiszteletét hozták magukkal és eredetileg Georgenbergnek hívták. A Szent György templomot megtekintettük az itteni oltár Lócsei Pál mester munkája. A templom alja román stílusú, a ráépítések gótikusak. A főoltártól jobbra található a Szűz Mária-oltár, balra pedig Remete Szent Antal-oltára látható. Nem mindennapi látvány a diadalíven látható kálvária, illetve a freskótöredékek. Pont szentmise előtt sikerült bemennünk, ami 9:30-tól kezdődik. A főtéren sétáltunk és Laci bácsi mesélt nekünk a település történetéről, arról, hogy 1440 után husziták voltak itt, és Mátyás király a Király-hegyen (Alacsony-Tátra) vadászott, ennek állít emléket a 1774/31-es háznál található emléktábla s itt szállt meg. A városnak nem volt engedélye kapukat állítani, ezért Bethlen négy kaput állíttatott. Majunke Gedeon is itt élő olasz építész volt, aki a tátrai téli menedékházakat és a poprádi múzeumot is tervezte. Benyovszky Móric feleségül vette az itt született Hönsch Anna Zsuzsannát. Brokoff János szobrász emléktábláját is megnéztük, aki cipszer volt. Poprádon 1871-ben lett vasút, így az fejlődött, de a többi városka lemaradt. Bányászokon kívül kézművesek éltek itt, akiknek a fazsindelyes házait láthattuk a főtéren sétánk során. A főtér meglepő látványa az evangélikus templom, mely magyar nyelven hirdeti 1777-es építésének dátumát. Itt található egy '48-as emlékmű is, melyre magyar nyelven megmaradt a felirat. Itt koszorút helyezett el Laci bácsi,

Bencsik Ildikó és Dózsa Lajos az egyesületi megemlékezésen. Ezt követően kávézhattunk a Benyovsky Bisztróban, vagy sétálhattunk a parkosított főtéren.

Laci bácsitól meghallgattuk a szepesi tízlánczásokról, és az itt élő Thurzó, Csák, Görgei, Szapolyai, Máriássy, Probstner nemesi családokról. **Szepeshelyen** a szepesi Káptalan épületegyüttes magában foglalja a 13. század elejéről származó Szent Márton székesegyházat, melynél vasárnap lévén egy keresztelőt meg kellett várni, de megérte, mert egy román alapokkal, de gótikus épületben gyönyörködhettünk, illetve a 13. század végéről származó egykori prépostsági palotát, amelyet a 18. században építettek át püspöki rezidenciává jelenlegi formájára; illetve tíz kanonokházat, egy 17. századi káptalanságot és egy egykori jezsuita kolostort, ami 1825-ben papi szemináriummá lett átalakítva illetve egy tanítóképző intézetet; előbbiben magyar nyelvet is tanítanak. Ezt az épületegyüttest falak veszik körül és három fő kapuja van. A Szent Márton székesegyházban két Szapolyai is el van temetve. A templom főoltára nem eredeti, hanem egy neogótikus újabb mű és nem ismerjük a készítőjét. A falon halotti címereket láthatunk, és egy külön teremben Kappadókiai György ereklyéit. Az ún. Szepességi Jeruzsálem itt kapott helyet, amelyet a jezsuiták építtettek ki, imitálva a szentföldi zarándoklat helyét. Itt még a lelkesek könyvet is tudtak vásárolni az ajándékboltban.

Laci bácsival buszozás közben nemcsak a környék történelmi jelentőségéről hallhattunk, miközben "kinéztünk a fejünkből", hanem a környező dombok természetföldrajzi tulajdonságaira is felnyitotta a szemünk és fülünk, mert errefelé sok travertin, azaz édesvízi mészkőképződmény a geológiai töréseknek köszönhetően pedig sok a hasadékbarlang is.

Megálltunk **Zsigrán** is, ahol megnéztünk egy UNESCO világörökség részét képező, fallal körülvett hagymakupolás templomot és a hozzá tartozó temetőt, ahol a helyi cigányvándák látványos sírjait láttuk. Szerencsénk volt, hogy egy órával a megbeszélte időpont előtt bemehettünk, és nem volt más dolga az idős hölgynek, akinél a kulcsok voltak. Ide sem jött fel mindenki, hiszen több mint kilencven lépcső vezetett fel, így alapos létszám ellenőrzést követően gyönyörködhettünk a freskókban. A templom különleges freskói hatalmas értéket képviselnek: az élő kereszt, vagyis az élő fából megfestett kereszt, mely Ádám koponyájából nő ki és a barokk fekete oltár. A freskók felső sorában a Szent László legenda látható. A temető mellett lejtő vezet le, így fény derült arra, -hogyan kerülnek fel a dombra a koporsók.

Poprád felé is hallottunk Szepesolasziról, ahol éltek a olasz mesterek, akik például a zsigrai templomot is építették; vagy a Magas-Tátrai munkahelyéről, és a csúcsok elnevezéseiről vagy éppen Igló magyarok általi bombázásáról. Poprád városában a Szent Egyed templomnál kaptunk lehetőséget szétnézni a városban, ahol igazából nem sok számunkra érdekes történelmi jelentőségű helyszín van; de azért megjegyezném, hogy itt van a Tátraalji Múzeum, ahol a neandervölgyi ősembert lehet megismerni.

A nap végén nem maradt el Klári összefoglalója és a másnapi tervek ismertetése sem még Ménhárda való visszatérésünk előtt. A szálláson este további beszélgetős program volt, ahol egyesével bemutatkozhattunk és jól éreztük közben magunkat. Egy erős közösségépítő alkalom volt ez mindnyájunk számára.

2026.05.25.

Tanulmányutunk utolsó napján 8:43-kor indultunk el a buszba való bepakolás és a szobakulcsok leadását követően. **Káposztafalvára** tartottunk, ami egykor része volt a szepesi

lándzsás falvaknak és ma a Szlovák Paradicsom bejárata a Káposztafalvi-karszt vidékén. Káposztafalváról érdemes tudni, hogy 1279-ben említik először, 1495-ben kap vásártartási jogot, lakói a mezőgazdaság mellett fuvarozással foglalkoztak. Híres személyek közül Fedák Sári színművésznő érdemel említést. Látnivalója még az általunk megtekintett Szent Lőrinc templom, ahova bemenni nem tudtunk, de a rácson keresztül betekintést nyerhettünk a 13. századi épület belsejét Lócsei Pál mester gótikus oltárával.

A Káposztafalván töltött rövid idő után kalandos, kanyargós úton jutottunk fel a Lócsei **Mária-hegyen** található Szűz Mária Templomba, mely egy zarándokhely. A hegyen friss levegő és árnyas fák fogadtak bennünket, a templom körül pedig Jézus szenvedéstörténetének mozzanatait láthatjuk tizenkét domborművön. A templom mai formája 1914 óta látható a Prinoth Ferdinánd neogótikus főoltárával és a 148 cm magas fából készült Lócsei Szűz Mária szoborral. II. János Pál pápa 1984-es látogatásakor basilica minor címet adományozott a templomnak.

Kis pihenőt követően **Betlér**be vitt az utunk. A község múzeumkertjét látogattuk meg, mivel a múzeum hétfőn zárva tart. Az Andrassy-kastély, mely eredetileg gótikus stílusú volt, ma klasszicista átépítésekkel láthatunk. Az egykori Bebek vár emlékeit őrzi a kertben található ágyú is.

Utolsó olyan megállónk, városnézés volt **Rozsnyón** volt. Andrassy Franciska szobránál a főtéren, aki művészetpártoló volt, jótékonyági és kulturális intézményeket támogatott: iskolákat, óvodákat, és kórházakat, ő alapította a Vakok és Siketnémák Intézetét is. A kis ismertetőt követően egyéni városnézés volt. Megemlékeztünk tagtársunkról, Rege Béláról, is, aki itt töltötte diákéveit.

Tehát összesen körülbelül 900 km-t utaztunk és megismertük Szepesség kultúrájának egy kis szeletét. Mindenki rendben hazaért és az út során sem történt rendkívüli esemény. Köszönet a szervezésért és az együttműködésért mindenkinek, a fényképeket pedig köszönjük Bencsik Ildikónak, Benkő Jucusnak, Jancskár Juditnak, Bednarik Zitának, Török Évának és Vernyik Anettnek.

Vernyik Anett

Érd, 2026.06.10.